

خیلواکی

استقلال

www.esteqtaal.net

یکشنبه ۱۸ اگست ۲۰۲۴

نویسنده: مرجان کمال

بازنگری و تبصره: حمید انوری

از لابلای کتاب ماندگار

«افغانستان در تلاطم تاریخ»

قسمت سی و دوم

[«محدوده یا محیط آزمایش» و «مخفی نگهداشتن متن»:

برداشت یا استنباط از «محدوده آزمایش» (گوفمن Goffman ۱۹۷۴ میلادی) از یک طرف، و «متن مخفی»

(سکات J. Scott) از طرف دیگر، فرضیه های هستند که این کار تحقیقاتی را تحقق می بخشند...]- افغانستان در

تلاطم تاریخ

در لابلای صفحات کتاب پربار «افغانستان در تلاطم تاریخ» به قلم توانای زنده یاد «مرجان کمال»، با دو نویسنده و دو تئوری بر می خوریم.

این دو نویسنده، برای این کمترین با تمام علاقه و محبت و وابستگی که به کتاب دارم، با درد و دریغ که هنوز ناشناخته مانده بودند که خود دلائل مربوط به خود را دارند که در اینجا از ذکر آنها صرف نظر می شود، اما یک زمینه خوب را مهیا و آماده و برابر می سازد تا با این نویسندگان و نظرات اجتماعی آنان آشنا شویم، نظریاتی که روانشاد «مرجان کمال» از آنها در تهیه و ترتیب کتاب ماندگار خود، سود برده است.

میرویم سراغ گوگل تا دیده شود چه معلومات ارائه میکند در مورد نویسندگان متذکره و نظریات شان:

" اروینگ گافمن به انگلیسی (Erving Goffman) زاده ۱۱ جون ۱۹۲۲ - مرگ ۱۹ نوامبر ۱۹۸۲) جامعه شناس امریکایی زاده کانادا است. مشهورترین اثرش نمود خود در زندگی روزمره نام دارد... اروینگ گافمن، یکی از معروف ترین نظریه پردازان عمل متقابل است. نظریه او اگرچه

عمدتاً در بارهٔ ارتباط رو در رو در گفت و گوی روزمره و نیز مکالمات تلفنی است، اما می تواند برای مشکلات رسانه ای تعامل و ارتباط نیز مورد توجه و استفاده قرار بگیرد. وی در کتاب معرفی خود در زندگی روزمره (۱۹۹۰)، معرفی خود را شیوه هایی می داند که افراد و گروه ها برای عمل کردن و بیان و معرفی خودشان به دیگران به کار می گیرند. انسان ها ذاتاً خواهان دوست داشتن و دوست داشته شدن هستند. به علاوه، وقتی یک فرد یا بازیگر، نقشی را برای مخاطب در مواقع متفاوت بازی می کند، احتمالاً نوعی روابط اجتماعی را شکل می دهد... "ویکی پدیا

روانشاد"مرجان کمال" در کتاب ماندگار خود تلاش ورزیده اند تا روش اجتماعی و نظریات فلسفی این نظریه پرداز را با محیط پس از جنگ افغان- روس، تطابق داده و در رفع معضلات حاصل از آن جنگ تحمیلی و اثرات ناگوار آن، راه برون رفتی را ترسیم نمایند.

و اما برویم سراغ J.Scott

"... جان سکات استاد جامعه شناسی دانشگاه پلیموث می باشد، وی اخیراً معاون پژوهشی دانشگاه شده است. او نویسندهٔ کتاب های زیادی از جمله نظریه اجتماعی، قدرت و ساختار اجتماعی می باشد. وی با همکاری جیمز فلچر جامعه شناسی را تحریر کرده است و با گاردن مارشال، فرهنگ آکسفورد جامعه شناسی را منتشر کرده است. حوزهٔ مطالعاتی مورد علاقه وی قشر بندی اجتماعی، جامعه شناسی اقتصادی، تحلیل شبکه اجتماعی و تاریخ جامعه شناسی است..." گوگل

اگر نظریات اجتماعی این دو جامعه شناس را مورد ارزیابی قرار دهیم، به نوشتن چندین کتاب نیاز خواهد بود، اما خواهرگ دراک ما، زنده یاد"مرجان کمال"، آخرین تلاش های خویش را به خرج داده اند تا از نظریات و تجربیات این دو جامعه شناس مشهور در رفع معضلات پیچیدهٔ افغانستان پس از جنگ تحمیلی؛ سود برده و مرحمی گردند بر زخم های خونین و تن نحیف افغان و افغانستان. دریغ و درد فراوان که ایشان چنین فرصتی نیافتند و ارمان به دل از این دنیای دون رخت سفر بستند و راهی دیار رفتگان گردیدند. یاد شان همیشگی و روح و روان شان شاد باد که آرزوی دیگر غیر از خیر و فلاح کشور و مردم خود نداشتند.

[... نظریه های کلیدی گافمن:]

نمایشگری: (Dramaturgy) گافمن از استعاره ای تئاتر برای توضیح رفتار اجتماعی استفاده کرد. او معتقد بود که زندگی اجتماعی مانند یک نمایش است که در آن افراد نقش های مختلفی را بازی می کنند. این نقش ها توسط دیگران (بازیگران دیگر و مخاطبان) ارزیابی می شود و هر فرد

سعی می کند تصویر مطلوبی از خود ارائه دهد. در این نظریه، گافمن مفاهیم "پیش صحنه" (Front stage) و "پشت صحنه" (Back stage) را معرفی می کند.

پیش صحنه: جایی که فرد در حضور دیگران قرار دارد و سعی می کند نقش خود را به بهترین شکل ممکن ایفا کند.

پشت صحنه: جایی که فرد از نگاه دیگران دور است و می تواند خود واقعی اش را نشان دهد یا برای نقش های آینده اش آماده شود...

ستیگما: (Stigma) گافمن مفهوم "ستیگما" را به عنوان نوعی لکه ای اجتماعی معرفی کرد که می تواند باعث تبعیض و به حاشیه رانده شدن افراد شود. ستیگما می تواند به دلیل خصوصیت های فردی (مثل نژاد، جنسیت، یا بیماری) به وجود بیاید و به عنوان یک مانع اجتماعی برای فرد عمل کند... نظریات گافمن تأثیر عمیقی بر مطالعات تعاملات اجتماعی، هویت، و نقش های اجتماعی داشته است. این نظریات بخصوص در زمینه های روانشناسی اجتماعی، مطالعات فرهنگی، و انسان شناسی بسیار مورد استفاده قرار گرفته اند و به تحلیل های دقیق تر از رفتار انسانی و دینامیک های اجتماعی کمک کرده اند...]

روانشاد "مرجان کمال" سخت تلاش ورزیده است تا از این نظریات سازنده و قبول شده و به اثبات رسیده، د حل معضلات عدیده افغانستان پس از جنگ، استفاده اساسی نمایند. ایشان قرار معلوم مطالعات وسیع و عمیق در زمینه داشته بوده اند.

و اما اندکی هم در مورد نظریه پرداز شناخته شده دیگر به نام "J.Scott" یا همانا "جیمز سکات":
["... جیمز سی. سکات (James C. Scott) یکی از برجسته ترین انسان شناسان و جامعه شناسان معاصر است که به دلیل کارهایش در زمینه های قدرت، مقاومت، و سیاست های غیررسمی شناخته می شود. او بیشتر به مطالعه ای جوامع روستایی، دهقانان، و گروه های به حاشیه رانده شده پرداخته و تلاش کرده است تا دیدگاه های آنان را در برابر قدرت های رسمی و دولت ها بررسی کند.

نظریات کلیدی جیمز سی. سکات:

مقاومت روزمره (Everyday Resistance): یکی از مشهورترین نظریات سکات مفهوم

"مقاومت روزمره" است. او در کتاب «سلاح ضعیفان: اشکال روزمره ای مقاومت دهقانان»

(Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance) به این

موضوع می پردازد که چگونه گروه های ضعیف و به حاشیه رانده شده در جامعه، از طرق

غیررسمی و غیرمستقیم از مقاومت (مانند دروغ گفتن، شایعه پراگنی، کار نکردن، خرابکاری، و غیره) در برابر قدرت های مسلط دفاع می کنند. این مقاومت ها اغلب در مقیاس کوچک و ناپیدا هستند، اما تأثیرات مهمی در دینامیک قدرت دارند.

متن عمومی و متن مخفی: (Public Transcript and Hidden Transcript) سکات در کتاب «سلطه و هنر مقاومت» (Domination and the Arts of Resistance) دو مفهوم کلیدی را معرفی می کند: متن عمومی و متن مخفی. متن عمومی به گفتار و رفتارهای آشکار و رسمی اشاره دارد که افراد در حضور قدرت های مسلط به نمایش می گذارند. در مقابل، متن مخفی به گفتار و رفتارهایی اشاره دارد که در غیاب قدرت و در فضا های غیررسمی و خصوصی رخ می دهد. متن مخفی نشان دهنده ای اعتراضات، نارضایتی ها، و انتقادات پنهانی است که افراد نسبت به قدرت دارند اما نمی توانند علناً بیان کنند.

دولت گریزی: (Zomia and State Evasion) یکی دیگر از نظریات مهم سکات در کتاب «هنر دولت گریزی: یک تاریخ بدون دولت از مردم جنوب شرقی آسیا» (The Art of Not Being Governed: An Anarchist History of Upland Southeast Asia) مطرح شده است. او در این کتاب به مطالعه ای منطقه ای به نام "زومیا" در جنوب شرقی آسیا پرداخته و ادعا می کند که جوامع کوهستانی این منطقه عمداً برای فرار از کنترل دولت به مناطق مرتفع مهاجرت کرده اند. این جوامع با اتخاذ سبک زندگی غیرمتمرکز، خودکفا و بدون سلسله مراتب، از کنترل دولت ها اجتناب می کنند. (این همانا حکایت از "تنگ و قلنگ" در افغانستان دارد که زنده یاد "مرجان کمال" بخوبی در کتاب ماندگار خود "افغانستان در تلاطم تاریخ" آنرا تشریح نموده اند.)

نقد مدرنیته و پروژه های توسعه (Critique of Modernity and Development Projects): سکات در کتاب «دیدن مانند یک دولت (Seeing Like a State)» به نقد پروژه های بزرگ مدرنیزاسیون و توسعه می پردازد. او استدلال می کند که این پروژه ها اغلب با شکست مواجه می شوند زیرا دولت ها به طور سیستماتیک پیچیدگی های زندگی اجتماعی و محیط طبیعی را نادیده می گیرند و تلاش می کنند تا آن ها را به الگوهای ساده شده و معمولی تبدیل کنند. این پروژه ها نه تنها شکست می خورند، بلکه آسیب های جدی به جوامع محلی و محیط زیست وارد می کنند...» [معلومات فوق در هر دو مورد از هوش مصنوعی گرفته شده اند.]

روانشاد "مرجان کمال" در تهیه و ترتیب و نوشته کتاب ماندگار خود، از نظریات و تجربیات این دو جامعه شناس و نظریه پرداز مشهور امور اجتماعی سود برده و تلاش نموده اند تا با استفاده از

نظریات تجربه شده و قبول شده آنها، در چگونگی حل معضلات پیچیده افغانستان پس از جنگ، به نوبه خود مصدر خدمتی به وطن و وطندار خود گردند و به گونه صلح و همزیستی مسالمت آمیز را ولو آهسته و ببطی و لنگ لنگان، به کشور و مردم دوست داشتنی خود برگرداند. با درد و دریغ که این فرصت را نیافته و راهی راه رفتگان گردیدند که روح و روان شان شاد و یادشان گرمی باد. قبل ذکر است که معلومات مفصل و کتاب های متعدد و سودمندی از این جامعه شناسان شناخته شده و تجربه شده در اینترنت موجود است که هر علاقمندی می تواند آنها را با سادگی دریافت نموده و مطالعه کند، تا باشد راهی جهت فراهم آوری یک زندگی مسالمت آمیز در کشور خسته از جنگ ما فراهم آید.

ادامه دارد...